

LA GRAN RUTA DEL PLA DE L'ESTANY

RUTES CIENTÍFIQUES PER LES
COMARQUES DE GIRONA

Diputació de Girona

A punt per a satisfer la teva curiositat infinita?

Aquests itineraris per les comarques de Girona volen ser una alternativa al turisme convencional, tot oferint una proposta amb un valor afegit de coneixement científic i sostenible. Aquestes rutes s'han concebut a partir d'un tema específic, relacionat amb la ciència, al voltant del qual es pot organitzar una sortida de cap de setmana. A cada comarca, un fil per estirar! A través d'aquesta guia aprendrem, per exemple, entre altres coses, qui va ser el professor Margalef; com es recuperen

i es restauren els canons dels vaixells que es van enfonsar a la Mediterrània; quin és el procés químic que s'amaga rere l'elaboració un simple formatge; per què van ser importants els aiguamolls per als grecs i els romans; quant de temps ha d'esperar una alzina per tornar a fer suro; de quin animal és el crani més cotitzat del Museu Arqueològic de Banyoles; o d'on recuperaven els romans l'or de la Cerdanya. Quan el turisme i la ciència es donen la mà, el resultat és espectacular.

AVÍS:

"La Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació no organitza els actes i activitats publicitats a través de la web surtderecercapercatalunya.cat. Aquests actes i/o activitats són organitzats per tercers, que responen d'aquests. Pel que fa a les rutes que es proposen en aquesta web, l'usuari serà responsable d'usar les precaucions i mesures de seguretat necessàries en funció del terreny en cada cas, sense que la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació tingui responsabilitat pels danys i/o perjudicis que l'usuari pugui patir".

**Tota la nit he filat
vora l'estany de Banyoles,
al cantar del rossinyol,
al refilar de les goges.
Mon fil era d'or,
d'argent la filosa,
los boscos veïns
m'han pres per l'aurora.**

...

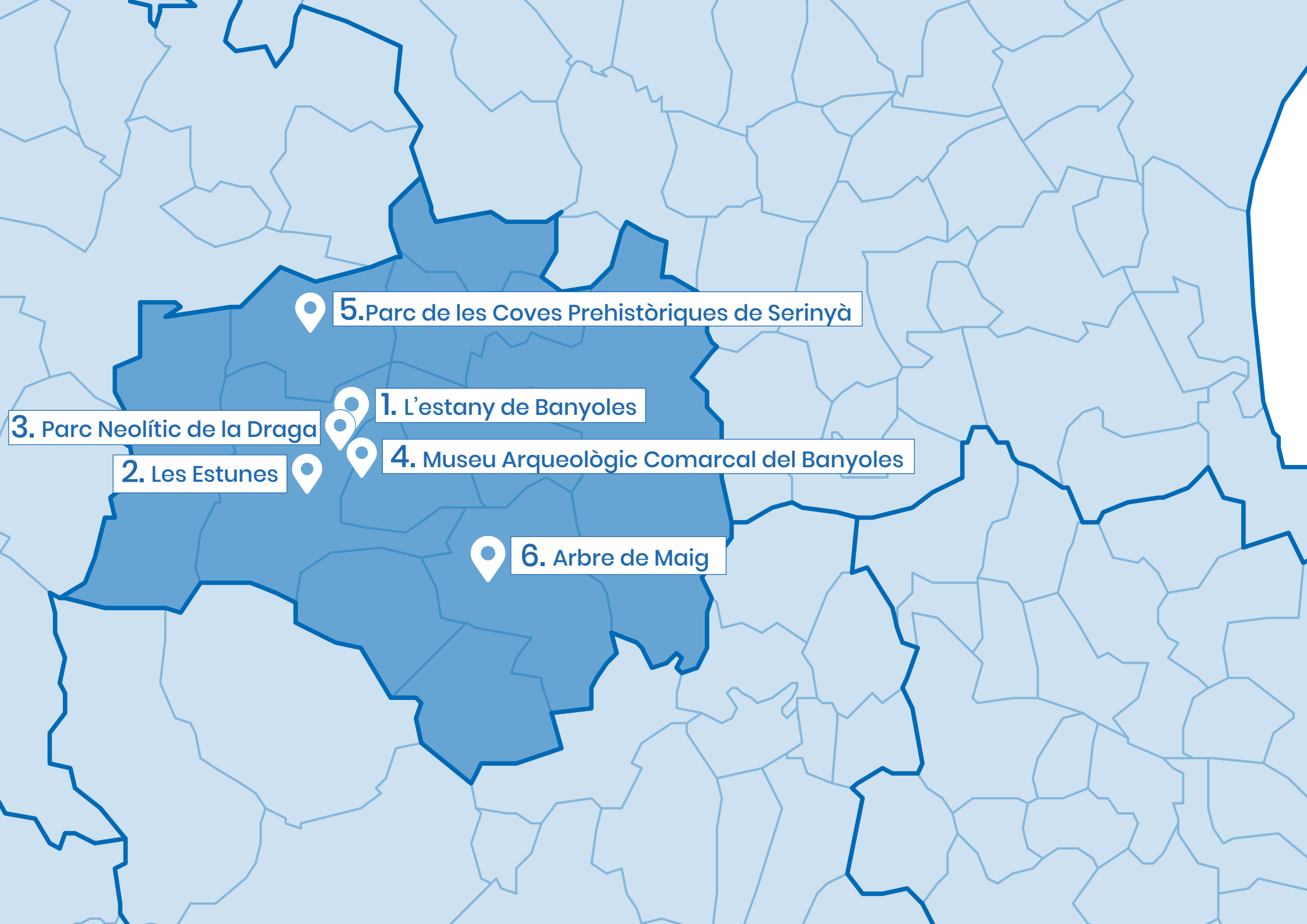
**Com lo fil era daurat,
les madeixes eren rosses,
hermosos cabells del sol
encastats de boira en boira.**

**De les Estunes al fons
lo teixien quatre aloges,
llur teler és de cristall,
d'evori la llançadora.
Veu's aquí el vel que han teixit
tot exprés per una boda.**

**Poema Canigó, Jacint
Verdaguer.1886**

LA GRAN RUTA DEL PLA DE L'ESTANY

La jove comarca del Pla de l'Estany, nascuda el 1988, és la tercera més petita de Catalunya (262,78 km²) després del Barcelonès i el Garraf. Com tothom sap, però, al pot petit hi ha la bona confitura. Malgrat les seves reduïdes dimensions conté tresors de GRANS dimensions per descobrir. Un llac que marca rècords, GRANS escletxes de metres provocades per terratrèmols, arbres que toquen al cel, coves prehistòriques, GRANS mamífers del passat, jaciments únics i un paisatge que us traurà l'alè. Us donem la benvinguda al Pla de l'Estany.

5. Parc de les Coves Prehistòriques de Serinyà

1. L'estany de Banyoles

3. Parc Neolític de la Draga

2. Les Estunes

4. Museu Arqueològic Comarcal del Banyoles

6. Arbre de Maig

1. L'estany de Banyoles

Comencem per l'estrella i símbol d'identitat de la comarca, l'estany de Banyoles. És el llac natural més GRAN de Catalunya i tot el seu sistema hidrològic forma el conjunt d'estanys càrstics amb l'extensió més GRAN de la península Ibèrica. L'estany de Banyoles no és només important pel seu valor natural, és també un element que ha marcat la cultura i la societat de la zona. A les seves ribes trobem restes de jaciments arqueològics, com ara el poblament neolític de la Draga, o l'ibèric del Castell de Porqueres, i al seu moment es van utilitzar els seus recursos per a l'alimentació (pesca) i per a la manufactura d'estris (vímet). A més, també ha estat font d'inspiració d'escriptors, poetes, pintors i de nombroses llegendes populars com ara el Drac de Banyoles, les Goges de les Estunes i la llegenda d'en Morgat que explicava, de manera fantàstica, com es va formar l'estany. La realitat és que l'aigua prové de l'Alta Garrotxa, d'una zona coneguda popularment com a l'"orinal" de Catalunya. L'aigua de les rieres penetra en el material calcari de la zona i forma un aquífer (riu subterrani) que, en arribar a Banyoles, topa amb una falla de materials impermeables i emergeix cap a la superfície dissolent els guixos i calcàries tot creant una cavitat. Aquestes cavitats s'esfondren quan hi ha sequera i es formen cubetes —la que té la fondària més GRAN fa 130 m). Si us heu fixat l'estany té forma de 8, que li han proporcionat les sis cavitats esfondrades i convertides en cubetes.

Aquí us donem un petit consell: tot i que a nivell científic té més sentit anomenar-lo llac, no se us acudeixi d'anomenar-lo així! Si voleu passar per autòctons de la zona, digueu sempre estany de Banyoles, que, en realitat, és el seu nom oficial.

L'estany es pot gaudir des de molts punts, però us proposem anar al Puig de Sant Martíà, un antic convent enderrocat durant la guerra del Francès envoltat per un camp d'oliveres. Des d'allà podreu gaudir d'unes grans panoràmiques no només de l'estany, sinó del Pirineu, al nord, al fons, amb el massís del Canigó o més a prop, les muntanyes com ara la Mare de Déu del Mont. Si ens situem cap al sud, hi veurem el Baix Empordà i els grans boscos de les Gavarres. A l'oest, la serralada Transversal.

2. Les Estunes

Un cop arribeu al paratge de les Estunes haureu de fer un petit exercici mental. Imagineu-vos que tota aquesta zona estava submergida en aigua fa milers d'anys. En aquestes condicions s'hi van crear dipòsits importants de traverti, la coneguda com a pedra de Banyoles, molt valorada per escultors i artesans i que podreu veure a moltes de les cases del barri vell de Banyoles. En aquestes roques, com a conseqüència de terratrèmols prehistòrics, s'hi han obert unes GRANS esclotxes formant coves i passadissos que, en algun cas, poden arribar a ser galeries de 30 metres de llarg. Un cop fet aquest exercici d'imaginació, torneu a la realitat i vigileu on poseu el peu, ja que hi ha el perill de caure en alguna d'aquestes esclotxes. Si voleu podeu visitar a peu una de les galeries. El primer tros és força senzill; el segon, que va des de l'obertura del roure (fotografia) fins al tram final, no és apte per a persones amb claustrofòbia! Un cop a l'exterior podreu gaudir de la vegetació del bosc, alzines i roures de fins a 20 metres d'altura, que dibuixen un bonic paisatge.

La llegenda diu que a les Estunes vivien unes dones d'aigua, fades, anomenades goges o aloges, que tenien una bellesa i finor extraordinària. En aquests "palaus" de pedra feien festes i convits i teixien, amb un fil invisible, una xarxa que impedia el pas als curiosos. Només hi entrarien aquells que desitgessin no retornar mai més al món dels mortals. Volem deixar clar que res del que hem escrit en aquest paràgraf està provat científicament 😊

3. Parc Neolític de la Draga

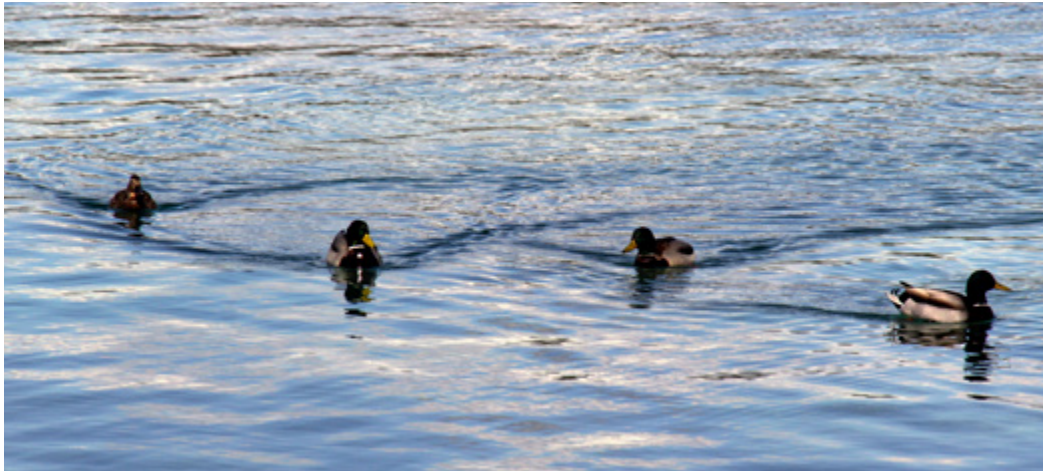

Gaudir de l'estany, des del puig de Sant Martíria està molt bé, però segur que us entren ganas de veure'l de més a prop. Si baixeu fins a tocar de l'aigua, us recomanem que aneu al parc de la Draga, la zona verda més GRAN de la ciutat. El parc compta amb extenses zones de gespa amb espècies d'arbres autòctons com ara els verns i els pollancre i passeigs per gaudir d'aquest gran espai a l'aire lliure. El disseny del parc, amb un sistema de drenatge de cubetes d'aigua inundables, va ser pensat per controlar les pujades d'aigües de l'Estany. Aquest sistema comporta també un creixement natural de vegetació d'aiguamolls a zones adients.

Dins d'aquest bonic espai trobareu el punt següent d'aquesta ruta, el Parc Neolític de la Draga. És l'únic poblat d'ambient lacustre de la Península, amb més de 7.000 mil anys d'antiguitat. Va ser descobert l'any 1990, arran de les obres d'enjardinament del parc de la Draga, i des d'aleshores s'hi han fet excavacions arqueològiques, tant al sector terrestre com a la zona subaquàtica, on estava l'antiga platja neolítica. Les cabanes estaven a la part baixa del poblat, arran de l'Estany, mentre que a la part més alta, separada de la baixa per una palissada, hi havia els graners, els fogars comunitaris i les fosses de residus. Les extraordinàries condicions de preservació del jaciment de la Draga han permès estudiar el conjunt de restes de llavors i fruits més GRAN

de tot el neolític de la península Ibèrica (unes 400.000 restes). Aquest conjunt tan important ha estat la base per a comprendre l'agricultura que practicaven els habitants del poblat i quins fruits recol·lectaven.

Actualment aquest parc compta amb un graner ovalat i dues cabanes rectangulars, una arran de terra i una altra semielevada, que volen reproduir, a escala natural, els models coneguts arqueològicament en aquest jaciment únic del neolític antic de la cultura cardial. Per a la seva difusió s'hi han instal·lat un bungalou de recepció i un altre amb funcions d'aula escolar, a més d'un túnel de tir amb arc. Durant la visita al parc de la Draga podreu entrar a dins les reconstruccions de les cabanes prehistòriques i descobrireu el dia a dia d'un grup de pagesos i ramaders neolítics, tot descobrint què menjaven, què caçaven, què cultivaven, quins estris i eines utilitzaven, etc. Tota la informació d'horaris podeu consultar-la aquí.

4. Museu Arqueològic Comarcal del Banyoles

El Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, conegut com la Pia Almoïna, és d'aquells museus que paga la pena visitar ja només només per la bellesa de l'edifici. Ens explica el guia del museu que ens trobem en un palau gòtic que albergava originalment una institució benèfica laica dedicada a repartir pa i roba a les famílies pobres de la vila. A principi del segle XIV s'hi va instal·lar la seu de la Universitat o Consell de la Vila (el que és ara l'Ajuntament) i hi va romandre fins a l'any 1928 que es va traslladar a l'emplaçament actual.

Totes les sales del museu són d'un gran interès, però, per seguir el fil d'aquesta ruta de GRANS dimensions, us recomanem que visiteu la sala de paleontologia. A dins trobareu peces de GRANS mamífers que van habitar el Pla de l'Estany com ara els rinoceronts de gran talla, elefants antics, hipopòtams, cèrvids, mastodonts, tigres amb dents de sabre i grans hienes. Una de les peces estrella és el crani d'un GRAN felí, *Homotherium latidens*, el tigre amb dents de sabre d'Incarcal (Crespià) de 1,3 milions d'anys aC. Destaquen al maxil·lar les seves enormes dents canines, una característica d'aquesta espècie. Les excavacions d'Incarcal formen un dels millors conjunts de fauna d'aquella època, molt anterior a les primeres ocupacions humanes de les coves de Serinyà.

5. Parc de les Coves Prehistòriques de Serinyà

“Aquest parc és el millor jaciment de l'Europa occidental per conèixer el pas de l'home de Neandertal a l'home modern”. Impressiona, oi? La guia us explicarà que, gràcies al fet que les coves són balms o baumes (cavitat no gaire profunda en un cingle o vessant rocallós d'una muntanya) han permès l'entrada de partícules de l'exterior (pols, matèria orgànica, etc.) que s'ha anat acumulant al llarg del temps i ha permès tenir l'estratigrafia paleolítica més GRAN del sud d'Europa. Els metres d'estrats “endrecen” les restes des del més antic (sota) al més modern (a dalt).

Al llarg del paleolític va ser utilitzat com a refugi per animals, per l'home de Neandertal i per l'home modern. Durant el neolític es creu que va ser utilitzat com a lloc d'enterraments. No us explicarem tota la història d'aquestes fascinants coves, només us direm que, després de fer la visita, segurament canviareu la vostra opinió de com eren aquells humans “primitius”.

En aquestes coves s'han trobat restes de GRANS mamífers com ara mamuts, rinoceronts llanuts i bous mesquers i molts cavalls. De fet, per les restes d'alguns animals, podem entendre la distribució geogràfica dels animals a l'era glacial cercant una millor temperatura per a la seva supervivència.

Recordeu que podreu observar una bona mostra dels objectes prehistòrics com ara dents, collarets, eines de tall, etc., procedents de les coves de Serinyà, al Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. Les coves de Serinyà també ofereixen tallers de tir amb arc, tall de sílex, talla d'eines i fins i tot podreu aprendre a fer foc.

Podreu trobar tota la informació d'horaris [aquí](#).

6. Arbre de Maig

Si veniu per l'autovia que connecta Girona amb Banyoles, us recomanem que feu una parada al poble de Cornellà del Terri. Just a la Plaça del Maig trobareu una cosa que us cridarà l'atenció de seguida. Un arbre tan alt que supera en alçada els edificis del seu voltant. L'arbre, conegut com l'arbre de maig, és l'eix de les celebracions de la festa major del poble. Els ritus al voltant de l'arbre són abundants a diferents llocs del món, sobretot antigament, i veneren l'esplendor de la vegetació i el poder dels arbres com a artífex de la fecundació de la terra. Un grup de persones del poble, per Divendres Sant, van a buscar l'arbre de més GRAN alçada que hi ha als voltants, que acostuma a ser un àlber o un pollancre (arbres del gènere *populus*). Curiositat/incís: a l'exemplar de setembre de 2006 de la revista *Science*, el Joint Genome Institute va anunciar que l'espècie *Populus trichocarpa* era el primer arbre del qual s'havia determinat completament l'ADN mitjançant la seqüenciació d'ADN). Un cop escollit l'arbre l'abaten, l'esportuen bé i el porten fins a la plaça per substituir l'arbre de l'any anterior.

Durant tot l'any podreu veure l'arbre de maig a la plaça, però si teniu la sort de ser-hi un Dilluns de Pasqua al migdia, veureu com els veïns, engalanats amb el vestit tradicional català, coronen l'arbre amb un cim de pi i adornen el tronc amb banyes i corns d'animals. Un cop guarnit l'aixequen amb l'ajuda de llargues cordes i el col·loquen al lloc que ocuparà fins que sigui substituït pel nou arbre de maig l'any vinent. Es diu que aquesta festa marca simbòlicament l'establiment definitiu de la primavera i l'inici d'un cicle nou (l'aixecada d'un arbre maig), amb primitius cultes a la divinitat per excel·lència de la fertilitat i la procreació, el boc fecundador dels ramats i bestiar, la presència dels quals es simbolitza mitjançant els corns.

